

Jednotná politika rozvoja vidieka Európskej Únie – rôzne lesnícke opatrenia členských štátov?

Zuzana Sarvašová

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá integráciou politiky rozvoja vidieka EÚ v rámci Programov rozvoja vidieka 2007-2013 (PRV). Analyzuje uplatňovanie lesníckych opatrení v PRV vybraných členských štátov Bulharska, Česka, Rakúska, Slovenska a regiónov Benátsko, Toskánsko (Taliansko), Severné Porýnie - Vestfálsko a Sasko (Nemecko), pre programovacie obdobie 2007-2013.

Abstract

The paper deals with integration of EU policy of rural development in the framework of Rural Development Programmes (RDP) for the period 2007-2013. It analyses application of forestry measures within the RDP in some EU member states as Bulgaria, Czech Republic, Austria and Slovakia as well as regions Veneto, Toscana (Italy), North Rhine-Westphalia and Saxony (Germany) for the programme period 2007-2013.

Kľúčové slová: lesnícke opatrenia, Nariadenie Rady (ES)1698/2005, Program rozvoja vidieka 2007-2013, Rozvoj vidieka v Európskej únii

Úvod

Rozvoj vidieka je dôležitou politickou oblasťou, nakoľko viac ako 56 % obyvateľov v 27 členských štátoch Európskej únie (EÚ) žije vo vidieckych oblastiach, ktoré tvoria 91 % územia (Spoločná poľnohospodárska politika EÚ). Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo majú rozhodujúci význam z hľadiska využitia pôdy a hospodárenia s prírodnými zdrojmi vo vidieckych oblastiach EÚ a slúžia ako platforma pre hospodársku diverzifikáciu vo vidieckych spoločnostiach. Posilnenie politiky rozvoja vidieka EÚ je preto jej všeobecnou prioritou. Hlavným cieľom politiky rozvoja vidieka v EÚ je rast a vytváranie pracovných príležitostí vo vidieckych oblastiach a zvyšovanie konkurencieschopnosti na svetových trhoch.

Príspevok sa zaoberá analýzou implementácie Európskej stratégie rozvoja vidieka v Programoch rozvoja vidieka vybraných členských štátov (Bulharska, Česka, Rakúska, Slovenska, Talianska a Nemecka) vo vzťahu k lesníctvu. Vychádza z podkladov pracovnej skupiny zaoberajúcej sa hodnotením PRV v rámci COST akcie E51 Integrácia inovačných a rozvojových politík pre lesnícky sektor.

Politika rozvoja vidieka

Každý členský štát EÚ môže teoreticky jednotlivo prijať a uplatňovať úplne nezávislé politiky rozvoja vidieka. Tento prístup by mal však v praxi slabé uplatnenie. Nie všetky krajiny EÚ by si mohli dovoliť politiku, ktorú skutočne potrebujú. Politika rozvoja vidieka je prepojená s veľkým počtom ďalších politík, ktoré sa určujú na úrovni EÚ. Hlavné dôvody pre spoločnú politiku rozvoja vidieka na úrovni EÚ, vyplývajú z vyššie uvedených skutočností. Napriek tomu, EÚ zveruje významný podiel kontroly na rozvojom vidieka do rúk jednotlivých členských štátov a regiónov. Politika rozvoja vidieka sa financuje čiastočne z centrálného rozpočtu EÚ a čiastočne z rozpočtov členských štátov alebo regiónov (Politika rozvoja vidieka 2007 – 2013).

V období rokov 2000 až 2006 bolo lesníctvo v rámci politiky rozvoja vidieka podporované v závislosti či išlo o členský alebo asociovaný štát prostredníctvom:

- Predvstupového fondu SAPARD (Special Assistance Programme for Agriculture and Rural Development), Program SAPARD - Program pre podporu poľnohospodárstva a rozvoj vidieka
- Sektorových operačných programov (Council Regulation 1257/99), u nás išlo o SOP poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka 2004-2006
- Plánov rozvoja vidieka

Pre aktuálne programovacie obdobie EÚ 2007-2013 je politika rozvoja vidieka presadzovaná prostredníctvom Nariadenia Rady (ES) č. 1698/2005 z 20. Septembra 2005 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (European Agricultural Fund for Rural Development - EAFRD).

Toto nariadenie ustanovuje všeobecné pravidlá, ktoré upravujú podporu Spoločenstva pre rozvoj vidieka financovanú EAFRD. Vymedzuje ciele, ku ktorým má politika rozvoja vidieka prispievať, priority a opatrenia na rozvoj vidieka, strategický kontext pre politiku rozvoja vidieka vrátane metódy na stanovenie strategických usmernení Spoločenstva pre politiku rozvoja vidieka (EU Strategic Guidelines), ako aj pravidlá pre partnerstvo, programovanie, hodnotenie, finančné hospodárenie, monitorovanie a kontrolu na základe zodpovednosti, o ktorú sa delia členské štáty a Komisia.

V zmysle tohto nariadenia politika rozvoja vidieka prispieva v období rokov 2007 až 2013 k dosiahnutiu troch základných cieľov:

- a) zlepšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a lesného hospodárstva podporovaním reštrukturalizácie, rozvoja a inovácie;
- b) zlepšenie životného prostredia a vidieku podporovaním manažmentu krajiny;
- c) zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach a podpora diverzifikácie hospodárskej činnosti.

Členské štáty a regióny majú povinnosť rozdeliť svoje finančné prostriedky určené na rozvoj vidieka medzi všetky tri ciele, a to s cieľom pomôcť zabezpečiť rovnomerný prístup k politike. Ustanovené ciele sa vykonávajú prostredníctvom štyroch osí:

- 1.Os: Zlepšenie konkurencieschopnosti odvetvia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva
- 2.Os: Zlepšenie životného prostredia a vidieka
- 3.Os: Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva
- 4.Os: LEADER

Každému základnému cieľu teda zodpovedá tematická os, pričom štvrtá horizontálna a metodická os je určená na zavádzanie prístupu LEADER. V súvislosti s tým je požiadavka, aby časť finančných prostriedkov bola určená na podporu projektov založených na skúsenosti s prístupom LEADER k rozvoju vidieka, ktorý zahŕňa osobitné projekty navrhnuté a v praxi uplatňované miestnymi partnermi s cieľom riešiť osobitné miestne problémy.

Programy rozvoja vidieka

EAFRD pôsobí v členských štátoch v tomto programovacom období prostredníctvom Programov rozvoja vidieka (PRV). Tieto programy vykonávajú stratégiu rozvoja vidieka prostredníctvom súboru opatrení, zoskupených v súlade s osami 1 až 4. Rovnako ako pred rokom 2007 každý členský štát (alebo región, v prípadoch, kde sú právomoci delegované na regionálnu úroveň) musel vypracovať PRV, v ktorom na obdobie rokov 2007 až 2013 zdefinoval, aká forma financovania sa použije na aké opatrenie a aké oprávnené činnosti sa konkrétne budú podporovať. Členský štát môže predložiť buď jediný program pre celé svoje územie, alebo súbor regionálnych programov. Každý PRV sa vzťahuje na obdobie medzi 1. januárom 2007 a 31. decembrom 2013. Členské štáty stanovujú priority na vnútroštátnej

úrovni, ale musia vynaložiť minimálne 10% svojho rozpočtu na opatrenia podporujúce konkurencieschopnosť poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, minimálne 25% na zlepšenie životného prostredia a krajiny a minimálne 10% na opatrenia na diverzifikáciu vidieckeho hospodárstva (Spoločná Poľnohospodárska Politika EÚ).

Súbor jednotlivých opatrení, odôvodnenie podpory, ciele, podporované činnosti, vrátane monitorovacích ukazovateľov, sú uvedené podľa jednotlivých osí v každom národnom PRV. Rad hodnotiacich pokynov a spoločných ukazovateľov pre monitorovanie a vyhodnocovanie PRV sa uskutočňuje na základe súboru dokumentov, ktoré vypracovala Komisia a dohodla s členskými štátmi. Tieto dokumenty sú v Spoločnom rámci pre monitorovanie a hodnotenie (Common monitoring and Evaluation Framework - CMEF). Hodnotiace a monitorovacie ukazovatele sú zahrnuté tiež v prílohe VIII nariadenia Komisie 1974/2006, ktorým sa ustanovujú podrobné pravidlá vykonávania nariadenia Rady 1698/2005 o podpore rozvoja vidieka z EAFRD.

Lesnícke opatrenia v rámci PRV

Podľa Európskej komisie majú byť navrhované lesnícke opatrenia prijaté v rámci PRV v súlade so záväzkami EÚ a členských štátov a na národnej alebo regionálnej úrovni jednotlivých štátov na základe Národného lesníckeho programu, alebo ekvivalentného dokumentu. Lesnícke opatrenia majú prispievať k implementácii Lesníckej stratégie EÚ. Na základe Nariadenia Rady 1698/05 sa jedná v spojitosti s lesným hospodárstvom o nasledovné opatrenia (tabuľka 1):

Tabuľka 1: Lesnícke opatrenia a ich ekvivalent v rámci PRV SR 2007-2013

CMEF kód	Názov v origináli	Opatrenie v PRV SR 2007-2013
Os 1		
111	Vocational training and information actions, including diffusion of scientific knowledge and innovative practises for persons engaged in the agricultural, food and forestry sectors	5.3.1.6 Odborné vzdelávanie a informačné aktivity
114	Use of advisory services by farmers and forest holders	5.3.1.7 Využívanie poradenských služieb
115	Setting up of farm management, farm relief and farm advisory services, as well as of forestry advisory services	
122	Improvement of the economic value of forests	5.3.1.4 Zvýšenie hospodárskej hodnoty lesov
123	Adding value to agricultural and forestry products	3.3.1.2 Pridávanie hodnoty do poľnohospodárskych produktov a produktov lesného hospodárstva
124	Cooperation for development of new products, processes and technologies in the agriculture and food sector and in the forestry sector	
125	Improving and developing infrastructure related to the development and adaptation of agriculture and forestry	5.3.1.3 Infraštruktúra týkajúca sa rozvoja a adaptácie poľnohospodárstva a lesného hospodárstva
Os 2		
221	First afforestation of agricultural land	5.3.2.2.1 Prvé zalesnenie poľnohospodárskej pôdy
223	First afforestation of non-agricultural land	
224	Natura 2000 payments	5.3.2.2.2 Platby v rámci sústavy Natura 2000 – lesná pôda
225	Forest-environment payments	5.3.2.2.3 Lesnícko-environmentálne platby
226	Restoring forestry potential and introducing prevention actions	5.3.2.2.4 Obnova potenciálu lesného hospodárstva a zavedenie preventívnych opatrení

227	Support for non-productive investments	
Os 3		
323	Conservation and upgrading of the rural heritage	

Jednotlivé opatrenia nie sú rovnako uplatňované v PRV členských štátov EÚ. Ako vidieť z tabuľky 1, opatrenia 115, 124, 223, 227 a 323 sa nebudú realizovať v rámci PRV SR 2007-2013. V kompetencii každého členského štátu je rozhodnúť na základe miestnych potrieb o uplatňovaní jednotlivých opatrení a taktiež o podporovaných činnostiach. Na základe tejto skutočnosti jednotlivé členské štáty a regióny pristupujú k uplatňovaniu lesníckych opatrení v rámci PRV individuálne (tabuľka 2).

Tabuľka 2: Lesnícke opatrenia v rámci PRV vybraných krajín resp. regiónov

Krajina/región	Opatrenie (CMEF-kód)													
	111	114	115	122	123	124	125	221	223	224	225	226	227	323
Bulharsko				☺	☺				☺	od 2009		☺		
Česko	*	☺	☺	☺	☺		☺	☺		☺	☺	☺	☺	
Slovensko	*	☺		☺	☺					☺	☺	☺		
Rakúsko	☺			☺	☺	☺	☺	☺		☺	☺	☺		☺
Nemecko														
Severné Porýnie-Vestfálsko	☺	☺	☺		☺		☺			☺			☺	
Sasko							☺	☺	☺				☺	
Taliansko														
Toskánsko	☺	☺		☺	☺	☺	☺	☺	☺			☺	☺	
Benátsko	☺	☺		☺	☺	☺	☺	☺			☺	☺	☺	☺

Zdroj: <http://www.boku.ac.at/coste51/>

Vysvetlivky:

	Opatrenie sa <u>ne</u> bude uplatňovať
	Opatrenie sa <u>b</u> ude uplatňovať
*	Lesníci môžu byť cieľovou skupinou podpory, ale <u>nie</u> žiadateľmi
	Opatrenie sa bude uplatňovať, ale vlastníci, či obhospodarovatelia lesa budú <u>vylúčení</u>

Ako vyplýva z tabuľky 2, neexistuje lesnícke opatrenie, ktoré by bolo uplatňované v rámci všetkých analyzovaných PRV. Z hľadiska lesného hospodárstva sú zaujímavé opatrenia 122 - Zvýšenie hospodárskej hodnoty lesov a 123 - Pridávanie hodnoty do poľnohospodárskych produktov a produktov lesného hospodárstva. Podpora na jednotlivé oprávnené činnosti sa však v rámci opatrení môže líšiť.

Napríklad v rámci opatrenia 122 môže byť podľa CMEF poskytnutá podpora na:

- Zvýšenie alebo rozšírenie hospodárskej hodnoty,
- Zvýšenie diverzifikácie výroby,
- Otvorenie nových trhových možností ako je obnoviteľná energia,
- Zabezpečenie trvaloudržateľného a multifunkčného obhospodarovania lesov

V rámci tohto opatrenia je tak možné podľa Bulharského PRV 2007-2013 podporiť pestovateľské aktivity, ako prebierky, prerezávky, ale aj obstaranie ťažobných zariadení (motorových píl, harvesterov a forvarderov).

Podobne podľa PRV SR 2007-2013 je možné obstarat' zariadenia pre pestovanie lesného reprodukčného materiálu, obnovu lesa, výchovu, ťažbu, nakladanie, manipuláciu a podobne, ale aj špeciálnych strojov na opravu lesných ciest. Podporený môže byť aj nákup výpočtovej techniky a programov a rekonštrukcia napr. expedično-manipulačných skladov.

PRV 2007-2013 Českej republiky v rámci tohto opatrenia podporuje nákup strojov na výstavbu a rekonštrukciu lesných ciest a chodníkov, obnovu a výchovu lesa, zahrádzanie bystrín, retenčných nádrží, ale aj výstavbu zariadení pre turistiku a primárne spracovanie dreva ekologickými technológiami.

V Benátskom PRV 2007-2013 sú v rámci tohto opatrenia podporované 2 činnosti:

1. Výstavba, alebo rekonštrukcia lesných ciest (vyžaduje sa cost/benefit analýza za účelom potvrdenia travoludržiateľnosti investície)
2. Konverzia resp. zlepšenie lesných porastov za účelom produkcie a investície do píl

V rámci opatrenia 123 sa pridaná hodnota do produktov podľa odporúčaní EÚ podporí:

- modernizáciou a zlepšením efektivity spracovania marketingu existujúcich produktov,
- podporou vývoja nových produktov, procesov a technológií pre obnoviteľnú energiu,
- zavedením nových technológií a inovácií
- otvorením nových trhových možností s dôrazom na kvalitu,
- zvýšením environmentálnej ochrany, bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a hygieny a welfare zvierat.

Oprávnenými nákladmi môžu byť investície do výstavby, na kúpu, alebo rekonštrukciu dlhodobého hmotného majetku, obstaranie alebo prenájom nových strojov a zariadení a náklady vynaložené na patenty a licencie.

Podľa PRV 2007-2013 pre Severné Porýnie - Vestfálsko je možné podporiť zlepšenie spracovania a obchodu s drevom a drevnými produktmi (oprávnené náklady sú na technológie, vrátane spracovania a plánovanie), a rozvoj nových produktov, techník a technológií v súvislosti s lesnými produktmi.

Slovenský PRV 2007-2013 v rámci tohto opatrenia podporuje napr. obstaranie technológií na prvotné spracovanie surového dreva.

V Benátskom PRV 2007-2013 je možné podporiť investície do nových strojov a zariadení pre ťažbu dreva, ale beneficiari musia byť certifikovaní podľa PEFC alebo FSC ťažbových štandardov.

Z opatrení ktoré v PRV SR 2007-2013 nie sú uplatňované, je najzaujímavejšie z hľadiska podpory aktivít pre rozvoj lesného hospodárstva opatrenie 227 – „Neziskové investície“.

V rámci tohto opatrenia podľa CMEF je možné podporiť investície ktoré sú nevyhnutné na dosiahnutie lesnícko-environmentálnych záväzkov, alebo iných environmentálnych cieľov, alebo zvýšia komfort verejnosti v súvislosti s lesným prostredím.

Toto opatrenie v Českom PRV 2007-2013 dovoľuje podporiť také činnosti, ako:

Turistické cyklotrasy, aktivity na zabezpečenie bezpečnosti návštevníkov lesa, parkovacie miesta, odpočívadlá, informačné tabule a pod.

Aj v oboch analyzovaných talianskych PRV 2007-2013 sú podporené investície do zvýšenia turistickej atraktívnosti lesa (informačné body, turistické chodníky a cestičky), ale aj botanické záhrady a pod.

PRV 2007-2013 Severné Porýnie – Vestfálsko v rámci tohto opatrenia však podporuje pestovateľské aktivity (prerezávky, prebierky), premenu monokultúr na zmiešané porasty a zalesňovanie po prírodných katastrofách.

Z hľadiska úspešnej implementácie lesníckych opatrení je dôležitý nie len účel, resp. oprávnené činnosti ktoré budú podporované v rámci jednotlivých opatrení, ale taktiež množstvo alokovaných finančných prostriedkov. Podiel financií alokovaných na lesnícke opatrenia, vzhľadom na celkový objem financií v rámci analyzovaných PRV 2007-2013 uvádza tabuľka 3.

Tabuľka 3: Alokované zdroje na lesnícke opatrenia PRV vybraných krajín resp. regiónov

Krajina/región	Lesnatosť (%)	Výmera LPF r. 2006 (ha)	Rozpočet PRV 2007-2013 (milión €)	Lesnícka časť* (milión €)
Bulharsko ¹	37	4 070 000	4 278,4	335,0
Česko ²	34	2 647 416	3 602,4	298,1
Slovensko ³	41	2 006 939	3 400,7	238,4
Rakúsko	47	3 960 000	10 435,5	397,5
Nemecko				
Severné Porýnie- Vestfálsko	26	887 550	1 268,5	149,5
Sasko	28	511 578	2 233,1	76,2
Taliansko				
Toskánsko	50	1 151 539	1 333,1	238,1
Benátsko	24	446 856	1 489,8	170,9

Vysvetlivky: * mimo opatrení 111 a 323

¹ bez opatrenia 224

² bez opatrení 114 a 115 (poradenstvo)

³ bez opatrenia 123, kde nie je možné rozlíšiť aká bude skutočná podpora pre lesné hospodárstvo

Záver

V jednotlivých členských štátoch sú implementované rôzne prístupy k rozvoju vidieka. Politika rozvoja EÚ poskytuje iba rámec pre jej implementáciu a v jednotlivých krajinách sú individuálne podporované rôzne priority a ciele. Mnoho činností je podporovaných z rôznych opatrení (napr. pestovné činnosti). V závislosti na objeme alokovaných finančných zdrojov je možné vidieť priority jednotlivých regiónov. Implementácia jednotlivých opatrení sa líši vzhľadom na rôzne stratégie analyzovaných PRV 2007-2013. Dôvody rozdielnych stratégií implementácie opatrení spoločnej politiky rozvoja vidieka EÚ môžu byť:

- Profil krajiny/ regiónu (vidieckosť krajiny, lesnatosť...)
- Silné, slabé stránky, príležitosti a ohrozenia vidieka
- Politický systém (priority politikov)
- Tradície (niektoré opatrenia „prešli“ z uplynulých období)

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0692-07 v rámci projektu IPOLES.

Literatúra

CESARO, L., SARVAŠOVÁ, Z., SETZER F., JARSKÝ, V., WEISS G., 2008: Policy Integration: Different Strategies in Rural Development Programmes? In Ewald Rametsteiner (ed) Proceedings of the 3rd COST Action E51 Joint MC and WG Meeting 17-18 December, 2007 pp.100-115.

Country reports AT, BG, CZ, DE, IT, SK: <http://www.boku.ac.at/coste51/> Politika rozvoja vidieka, http://ec.EÚropa.EÚ/agriculture/rurdev/index_sk.htm

Program rozvoja vidieka SR 2007-2013, <http://www.land.gov.sk/sk/?navID=1&id=506>

Spoločná poľnohospodárska politika EÚ (CAP), <http://ec.EÚropa.EÚ/agriculture>

The implementation of the CAP and visions of its future role across 27 EU Member States, <http://www.rlg.nl/cap/introduction.html>

Adresa autorky

Ing. Zuzana Sarvašová, PhD., sarvasova@nlcsk.org

Odbor lesníckej stratégie, politiky a ekonomiky

NLC-LVÚ Zvolen

T.G. Masaryka 22

960 92 Zvolen